

Η. Χ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ ὀβολὸς

Μὲ σχέδια τῆς Εὐῆς Τσακνιά

Ἡ Φλόξ

2001

Ο ΜΑΚΑΡΙΤΗΣ ὁ μπάρμπας μου ὁ Γιώργης, ἀδελφὸς τῆς μητέρας μου, δὲν ἦταν ἓνας ἀπλὸς συντάκτης τῆς τοπικῆς ἐφημερίδος καί (ἐκ παραλλήλου) ἀνταποκριτῆς ὅλου, σχεδόν, τοῦ ἀθηναϊκοῦ Τύπου – ἀλλὰ πραγματικὸς ρέκτης τῆς δημοσιογραφίας, ὁ ὁποῖος θεωροῦσε αὐτὸ τὸ ἐπάγγελμα ὡς μία ἀναφάνδον ἄσκηση ἀπόλυτης ἐξουσίας. Ψῆλός, ὀστεώδης, ἀεικίνητος, πληθωρικός, βιαστικός, ἀπρόβλεπτος, νευρικός, ὀξύθυμος, εὐέξαπτος ἀλώνιζε (μὲ τραῖνο, ἢ συνηθέστερα μὲ ταξί) τὴν Ἀχαιοῦλιδα, προκειμένου νὰ προλάβει καὶ νὰ μεταδώσει ὅποιαδήποτε εἶδηση, ἢ συμβάν. Πολλὲς ἀνταποκρίσεις του (ιδίως ἐκεῖνες γιὰ φωνικά ἢ αἰμομιξίες) ἀποτελοῦν μνημεῖα δημοσιογραφικοῦ θορύβου – κορυφαῖες, ὅμως, ὅλων

ὕπῃρξαν αὐτὲς ποὺ πρόβαλαν τὶς ἰαματικὲς καὶ σωτήριες ἰδιότητες τῆς πικραγγουριᾶς.

Ξεκίνησε τὴν ἱστορία στὶς ἀρχὲς τοῦ 1952, πιωμένος ἐλαφρῶς, γιὰ κάποιον περιστατικὸ καρκίνου (κάπου στὸν κάμπο τῆς Ἡλείας) ποὺ θεραπεύτηκε ὡς διὰ μαγείας μὲ ἀφέψημα πικραγγουριᾶς, καὶ ξαφνικά, ὅταν ἡ ὑπόθεση ἄρχισε νὰ παίρνει διαστάσεις χιονοστιβάδας καὶ νὰ συρρέουν στὸν Πύργο πάσχοντες, συγγενεῖς, δημοσιογράφοι (ἀκόμη καὶ ἀνταποκριτὲς ἐφημερίδων τοῦ ἐξωτερικοῦ), βρέθηκε στὴν ἀνάγκη νὰ ἀνατροφοδοτεῖ τὴ μαζικὴ ὑστερία τῆς ἐποχῆς μὲ συνεντεύξεις τέως ἀσθενῶν, μαρτυρίες κοινοταρχῶν, φωτογραφίες ἰαθέντων, εὐχαριστήρια εὐγνωμονούντων συγγενῶν κ.ο.κ.

Ὅφειλω νὰ ἐπισημάνω ὅτι σὲ αὐτό, ποὺ σήμερα ἀποκαλοῦμε ρεπορτάζ, ὑπῆρξε κατὰ κάποιον τρόπο πρωτοπόρος: πολὺ πρὸ τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου εἶχε ἀγοράσει μιὰ Κόντακ.

Ἡ φωτογραφικὴ αὐτὴ μηχανή, μὲ τὴν ὁποία ἐξασφάλιζε τὰ διάφορα ἐνσταντανέ (ὅπως τὰ ἀποκαλοῦσε), θὰ πρέπει νὰ ἦταν ἀρκετὰ ἐξελιγμένη γιὰ τὴν ἐποχὴ τῆς, ἀφοῦ (καθὼς δια-

πιστώνω τώρα, αναδιφώντας παληές φωτογραφίες του που διασώθηκαν) και ύψηλές ταχύτητες εξασφάλιζε και μιὰ ἄκρως ἀξιόλογη ποιότητα λήψεως. Πάντως, χάρις σὲ ἐκείνη τὴν Κόντακ και τὸν μπάρμπα μου, διαθέτουμε και ἐμεῖς μερικὰ στιγμιότυπα ἀπὸ τὰ παιδικὰ μας χρόνια – τὸν πατέρα μου μὲ κουστούμι και γιλέκο ἀπογευματάκι στὸν κῆπο, τὴ μάνα μου σὲ νεαρὴ ἡλικία, ἀτημέλητη στὸ χτῆμα νὰ προσπαθεῖ νὰ ἀποφύγει τὸν φακό, τὸν μικρότερο ἀδελφό μου και ἐμένα ἀνάμεσα στὰ λουλούδια, καθὼς και τὸ μοναδικὸ σκυλί μὲ τὸ ὁποῖο μεγαλώσαμε δίπλα δίπλα, τὴν Φλόξ.

Ὁ μπάρμπα μου ἐμφανιζόταν στὸ χτῆμα ξαφνικά, σὲ ὄρες μᾶλλον ἀκαθόριστες, συνήθως ἀπομεσήμερο, ἐπειδὴ λόγῳ ἐπαγγέλματος πήγαινε γιὰ ὕπνο ξημερώματα. Πρὶν ἔρθει στὸ σπίτι, ἐπισκεπτόταν ἀνελλιπῶς ἕναν παρακείμενον ἐλαιώνα μας, ὅπου και παρέμενε ἀρκετὴ ὥρα. Κάποτε που πήγα ὡς ἐκεῖ γιὰ νὰ τὸν προϋπαντήσω, ἀναγκάστηκε νὰ μοῦ ὁμολογήσει ὅτι εἶχε ἐπισημάνει μέσα στὸ λιοστάσι ἕνα ἀπόκρυφο ὑψωματάκι τελείως ἀπομονωμένο, χῶρο ἰδανικὸν γιὰ ἕνα γερὸ χέσι-

μο, ἐνῶ ταυτοχρόνως μποροῦσε νὰ ἀπολαμβάνει τὸ ἤρεμο καὶ γλαφυρὸ τοπίο, τοὺς χθαμαλοὺς γήλοφους, οἱ ὅποιοι περιζώνουν τὸν Πύργο, βουτηγμένους μέσα στὴν ἀχλύ, τὴν ὑγρασία καὶ τὸ πούσι, καθὼς καὶ (σὲ πρῶτο πλάνο) τὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ μὲ τὶς ἀπαστράπτουσες ράγες, πὺ γυάλιζαν στὸν δυτικὸ ἥλιο. Κορυφαία συγκυρία (μοῦ ἀποκάλυψε, τότε) θεωροῦσε τὴν ταυτόχρονη διέλευση τοῦ τραίνου Πύργου-Ἀρχαίας Ὀλυμπίας, ἔτσι καθὼς περνοῦσε μέσα σὲ καπνοὺς καὶ ἀντάρες, ἀναστατώνοντας τὸ τοπίο καὶ σφυρίζοντας συνεχῶς, γεγονὸς τὸ ὅποιο στὴν ἀρχὴ (μοῦ ἐξομολογήθηκε) τὸν ἐξενέυριζε, ἀλλὰ ὅπως διαπίστωσε μετὰ ἀπὸ ἐπιτόπιο ἔλεγχο πὺ διενήργησε (καὶ τὴ σχετικὴ κατσάδα πὺ ἐξάπेलυσε στὸν Κεντρικὸ Σταθμάρχῃ), οἱ κανονισμοὶ ἐπέβαλλαν στὸν μηχανοδηγὸ νὰ σφυρίζει συνεχῶς καθ' ὅλη τὴ διαδρομὴ, δεδομένου ὅτι ὑπῆρχαν πολλὲς διασταυρώσεις μὲ ἐπαρχιακοὺς δρόμους καὶ ἀγροτικὲς ὁδοὺς, ἡ δὲ γραμμὴ διέγραφε σὲ ἐκείνη ἀκριβῶς τὴν περιοχὴ μὴ τεράστια καμπύλη, ἡ ὅποια περιορίζε σημαντικὰ τὴν ὄρατότητα.

Κατεβήκαμε ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὸ σπίτι, ὅπου καὶ μᾶς ἀπαθανάτισε μὲ τὸν μικρὸ ἀδελφό μου καὶ τὸ σκυλί. Θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἀρχὴς τῆς ἀνοιξῆς, γιατί βλέπουμε τὰ χειμωνιάτικα κρινάκια νὰ ἔχουν μόλις ἀπανθίσει, ἐνῶ τὰ δέντρα στὸ βάθος δὲν ἔχουν ἀκόμη γεμίσει μὲ φύλλα. Μπροστὰ ἀπὸ μᾶς φαίνονται οἱ πέτρες ἀπὸ τὸ ποτάμι, μὲ τὶς ὁποῖες ὁ πατέρας μου χῶριζε τοὺς διαδρόμους ἀπὸ τὰ παρτέρια. Ἐγώ, μὲ ὕφος προστατευτικὸ καὶ κάπως ἀρειμάνιο, κρατῶ μὲ τὸ δεξί μου χέρι τὸν κατὰ τέσσερα ἔτη μικρότερον ἀδελφό μου (ποὺ εἶναι σχεδὸν βρέφος), ἐνῶ ἀριστερά μου φωτογραφίζεται ἀκουσίως, γιὰ πρώτη καὶ μοναδική φορά, ἡ Φλόξ.

Ὁ ἀδελφός μου (ἀβάφτιστος, ἀκόμη) φορᾶει ἓνα φορεματάκι ἀπὸ χοντρὸ βαμβακερὸ ὕφασμα, πράγμα σύνηθες ἐκεῖνα τὰ χρόνια καὶ (θὰ ἔλεγα) ἰδεῶδες, γιατί διευκόλυνε ἀφάνταστα τὴ λήψη καὶ ἐφαρμογὴ μέτρων τοπικῆς ὑγιεινῆς: ἔτσι, στὰ βρέφη ἔπλεναν καὶ ἀέριζαν τὰ ἀχαμνά τους, ἀντὶ νὰ τοὺς τὰ μαρινάρουν (ὅπως στὰ σημερινά) μέσα στὰ διάφορα πάμπερς...

Ἡ Φλόξ κάτι μυρίζει. Δὲν βλέπουμε τὰ μάτια της, οὔτε τὸ λυπημένο της βλέμμα. Ἔχει χρῶμα καφὲ σκοῦρο μὲ λευκὰ μπαλώματα καὶ ἓνα κοντό, ἄγριο τρίχωμα, πού δὲν διακρίνεται στὴ φωτογραφία – πῶς ἦταν δυνατόν, ἄλλωστε!

Στὴν Κατοχὴ παρουσίασε ξαφνικὰ παράλυση τῶν πίσω ποδιῶν, καθὼς καὶ τάσεις ἐπιθετικότητας. Κάποιοι γείτονες ἀποφάνθηκαν ὅτι ἔπασχε ἀπὸ λύσσα (πού ἐνδημοῦσε στὸν τόπο μας) κι ἔτσι ἀποφασίστηκε ἡ ἐκτέλεσή της – πλὴν ὅπλα δὲν ὑπῆρχαν τότε. Ἐνας ἐργάτης ἀνέλαβε νὰ τὴν ἐκτελέσει, πλησιάζοντας τὴν ἀθόρυβα ἀπὸ πίσω, καὶ χτυπώντας τὴν στὸ κεφάλι μὲ μιὰ ἀξίνα. Τὸ σκυλι ἀλαφιάστηκε, οὔρλιαξε καὶ χρειάστηκε νὰ τῆς καταφερθοῦν ἀλλεπάλληλα χτυπήματα.

Στὸ τέλος τῆς ἔκοψαν τὸ κεφάλι καὶ τὸ παρέδωσαν στὸ Ὑγειονομικὸ Κέντρο, γιὰ νὰ σταλεῖ στὸ Λυσοιατρεῖο στὴν Ἀθήνα, πρὸς ἐξέτασιν. Ἐμεῖς ἀρχίσαμε νὰ ὑποβαλλόμαστε ὁμαδικὰ σὲ ἀντιλυσσικὴ ἀγωγή: κάθε ἡμέρα μᾶς ἔκαναν κάτι τεράστιες ἐνέσεις στὴν κοιλιά.

Σὲ κάνα μήνα, κι ἐνῶ ἐξακολουθούσαμε αὐ-

τὴ τὴν ἐπώδυνη διαδικασία, μᾶς εἰδοποίησαν πὼς μπορούσαμε νὰ τὴν διακόψουμε: ἓνα τηλεγράφημα ἀπὸ τὸ Λυσοιατρεῖο μᾶς πληροφοροῦσε ὅτι στὸν ἐγκέφαλο τοῦ σκυλιοῦ, δὲν βρέθηκαν οἱ χαρακτηριστικὲς ἀλλοιώσεις ποὺ ἀπαντῶνται ἐπὶ λύσσας.

Τὸ μπαλόνι

1998

Γιὰ τὸν Καναβάκη – τὸν φυλάττοντα
μὲ προσοχὴ τοὺς πίθους τῶν ὀνείρων

ΤΑ ΜΠΑΛΟΝΙΑ, τότε, ἦταν κι αὐτὰ ἀκριβά,
δυσεύρετα, σχεδὸν ἀπρόσιτα: ἡ ἀπόκτησή
τους ἀποτελοῦσε ἓνα μικρὸ γεγονός! Τὰ που-
λοῦσαν στὰ βιβλιοπωλεῖα, καὶ τὰ ἔβρισκες
μόνον τὴν παραμονὴ τοῦ Νέου Ἑτους, καθὼς
καὶ τὶς ἡμέρες τῶν Ἀπόκρεω. Οἱ εὖ ἡγμένες
Κυρίες καὶ Δεσποινίδες τῆς πόλης ἔπαιζαν
χαριτωμένα μαζί τους στὶς χοροεσπερίδες τοῦ
Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων, ἢ στὰ κυριακάτικα
μπάλ ντ' ἀνφάν... Κατασκευασμένα ἀπὸ ἓνα εἶ-
δος καουτσούκ, ποικίλων μεγεθῶν, σχημάτων
καὶ χρωμάτων, ζωγραφισμένα ἐνίοτε μὲ ἄν-
θη, φυτὰ ἢ πρόσωπα οἰκεῖα ἀπὸ τὰ παιδικὰ
παραμύθια, μὲ μιὰ ὅλως χαρακτηριστικὴ μυ-
ρουδιά, διέθεταν μὲν μιὰ μεγάλη ἐλαστικότη-
τα, ἀλλά, γιὰ νὰ φουσκώσουν τὴν πρώτη φορά,
ἀπαιτοῦσαν ἓναν πραγματικὸ ἄθλο.

Ἀκαταμάχητος σ' αὐτὸ ἦταν ὁ μπάρμπας μου ὁ Γιώργης· αὐτὸς ἦταν ποὺ μᾶς χάριζε, συνήθως, τὰ μπαλόνια. Τὰ ξετρύπωνε (ἐνίοτε ἐκτὸς ἐποχῆς) καὶ μᾶς τὰ κουβαλοῦσε στὸ σπῆτι ἐξαιρετικὰ φουριόζος, ὅπου καὶ ἄρχιζε νὰ τὰ φουσκώνει ἕνα ἕνα μὲ τὸ στόμα, προσδίδοντάς τους ἀπίστευτα μεγέθη. Ἐμεῖς, ἀπὸ κάποιον σημεῖο καὶ μετὰ, παρακολουθοῦσαμε μὲ κάποιον δέος (γιὰ νὰ μὴν πῶ πανικόβλητοι), γιατί φοβόμαστε πὼς τὸ μπαλόνι δὲν θὰ ἄντεχε πλέον, θὰ ἔσκαγε ξαφνικὰ δημιουργώντας ἕναν ἐκκωφαντικὸ θόρυβο – γεγονός ποὺ συνέβαινε, ἄλλωστε, καὶ μάλιστα ἀρκετὰ συχνά, ἅπαξ καὶ ὁ θεῖος μου ἐπέμενε νὰ φουσκώνει τὰ μπαλόνια σχεδὸν μέχρι ἐσχάτων.

Μετὰ πού, ἐπιτέλους, τέλειωνε τὸ φούσκωμα (ὁ θώρακάς του ἤδη ἀνεβοκατέβαινε σὰν φουσερό), τὰ ἔδενε μὲ μιὰ κατάλληλη κλωστή, ποὺ ἔσερνε πάντα μαζί του, σφίγγοντας μὲ διάφορους κόμπους τὸ στόμιο, τὸ ὁποῖο εἶχε προηγουμένως περιστρέψει, σάλιωνε τὸ δάχτυλό του καὶ δοκίμαζε μήπως τυχὸν χάνουν καθόλου ἀέρα – καὶ μόνον τότε μᾶς τὰ παράδινε, ἔχοντας ἕνα ὕφος τόσο ἱκανοποιημένο καὶ

θριαμβευτικό, πού ὁμολογουμένως οὐδέποτε μπορῶ νὰ ξεχάσω.

Αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ ὕφος θυμόμουν, πολλὰ χρόνια ἀργότερα, ὅταν τὸν παρατηροῦσα ἔνα πρωινὸ στὸ « Σισμανόγλειο » νὰ βωλοδέρνει στὸ κρεβάτι, ἀνάμεσα σὲ σωληνάκια καὶ συσκευές ὀξυγόνου, καὶ νὰ δυσπνοεῖ ἀπελπιστικά, ὄντας στὰ τελευταῖα του ἐξ αἰτίας ἑνὸς βαρύτατου πνευμονικοῦ ἐμφυσήματος.

Κατὰ τὴν ἰταλογερμανικὴ Κατοχὴ πού ἀκολούθησε, τὰ μπαλόνια ἐξαφανίστηκαν ἐντελῶς. Τότε καταφεύγαμε στοὺς χασάπηδες, οἱ ὅποιοι μᾶς ἔδιναν τὴν οὐροδόχο κύστη (τὴ φούσκα) ἀπὸ τὰ χοιρινά, πού ἔσφαζαν ποῦ καὶ ποῦ. Μὲ κατάλληλη ἐπεξεργασία ἀποκτούσαμε, ἔτσι, ἓνα ὑποκατάστατο μπαλονιοῦ, ἐξαιρετικὰ ἀνθεκτικὸ, ἀλλὰ ἐντελῶς ἀσύμμετρο: ἄλλοῦ τὸ ἔστελνες καὶ ἄλλοῦ πήγαινε. Πάντως, καταφέραμε νὰ παίζουμε κάποιον ὑποτυπῶδες βόλει, ἐνῶ τραβούσαμε καὶ μερικὲς γερὲς κλωτσιές.

Τελειώνοντας τὸ Γυμνάσιο, καὶ καθὼς τὰ μπαλόνια εἶχαν καταστειῖ περισσότερο εὐωνα,

θελήσαμε νὰ τὰ ἀνυψώσουμε στοὺς αἰθέρες. Καταφύγαμε στὰ βιβλία τῆς χημείας, ψάχνοντας γιὰ προσιτὲς μεθόδους παρασκευῆς ὑδρογόνου. Ὁ φίλος μου ὁ Τάκης (τοῦ ὁποίου ὁ πατέρας διέθετε φαναριτζίδικο κι ἔφτιαχνε πολύχρωμες λαμαρινένιες πεταλοῦδες, ποὺ προσαρμοζόμενες σὲ ἓναν ξύλινο μηχανισμό ἀνοιγόκλειναν θορυβωδῶς τὰ φτερά τους), κατασκεύασε κρυφὰ ἓνα αὐτοσχέδιο δοχεῖο, ὅπου μποροῦσαν νὰ εἰσαχθοῦν τὰ πρὸς ἀντίδρασιν ὑλικά καὶ νὰ προσαρμοσθεῖ, στὸ ἄνω μέρος, τὸ στόμιο τοῦ μπαλονιοῦ.

Ἡ ἐπιχείρηση ὀρίστηκε γιὰ τὸ ἐπόμενο ἀπομεσήμερο. Συγκεντρώσαμε τὰ ὑλικά, φέραμε καὶ μερικὰ μπαλόνια καὶ προσαρμόσαμε ἓνα ἀπὸ αὐτὰ στὸν λαιμὸ τοῦ δοχείου. Ἄρχισε νὰ παράγεται κάποιο ἀέριο, πλὴν τὸ μπαλόνι δὲν φούσκωνε τὸ παράπαν. Τότε ὁ Τάκης, μὲ ὅλως ἰδιαίτερη ἀποφασιστικότητα, ἄλλαξε τὴν ἀναλογία τῶν ὑλικῶν: ἐπακολούθησε μιὰ γερὴ ἔκρηξη – καὶ εἶναι θαῦμα πῶς ὁ Τάκης γλίτωσε, τελικά, τὸ μάτι του...

Αὐτὸς ὁ πολύχρωμος καὶ ἀνάλαφρος κόσμος

τῶν μπαλονιῶν, οὐδέποτε ἔπαψε νὰ μὲ γοητεύει: μὲ ξυπάζουν, ἰδίως, οἱ σκηνές πού βλέπω στὸν κινηματογράφο, ἢ στὴν τηλεόραση, ὅπου ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἔθνικῶν ἑορτῶν, παρελάσεων, ποδοσφαιρικῶν ἀναμετρήσεων ἢ προεκλογικῶν συγκεντρώσεων ἐξαπολύονται (ἢ ἀφήνονται νὰ πέσουν ἀπὸ τὸ ὑπερῶν, ἀπὸ κάποια ἐξέδρα, ἐνίοτε ἀπὸ τὴν ταράτσα κάποιου οὐρανοξύστη) χιλιάδες πολύχρωμα μπαλόνια – ἂν καί, ὁμολογῶ, μὲ τέρπει περισσότερο ἢ ἄφεση ἀναρίθμητων λευκῶν μπαλονιῶν, τὰ ὁποῖα ὀδεύουν πρὸς τὰ ὕψη καὶ κατακλύζουν, κυριολεκτικά, τὸ στερέωμα.

Κι ἐγὼ ποτὲ δὲν ἔπαψα νὰ ἀγοράζω, σὲ κάθε εὐκαιρία, ὀλόκληρες σακοῦλες μὲ τὰ σύγχρονα μπαλόνια. Καθὼς περνοῦσαν τὰ χρόνια, κι ἐπειδὴ δύσκολα πιά κατάφερνα νὰ τὰ φουσκώνω ὅλα αὐτά (ἄσε πού πάντα εἶχα τὸν φόβο ὅτι θὰ σκάσουν στὰ χέρια μου), ἀγόρασα ἓνα μικρὸ χειροκίνητο φουσερό, περίπου ὅμοιο μὲ ἐκεῖνα, μὲ τὰ ὁποῖα θειαφίζουν τὰ ἀμπέλια. Μὲ τὸν καιρό, ἔπαψα κι αὐτὸ νὰ τὸ χρησιμοποιοῦ.

Ἔτσι τὶς προάλλες, ξεκαθαρίζοντας μιὰ

ἀποθήκη μὲ παληὰ ὑλικά, βρῆκα καὶ ἀρκετὲς σακοῦλες μὲ μπαλόνια, τὰ ὅποια ἔσπευσα καὶ προσέφερα, γιὰ τὸν μικρὸ τῆς γιό, στὴν Ἀλβανίδα μετανάστιδα ποὺ μᾶς βοηθοῦσε στὶς δουλειές. Τὴν ἐπόμενη φορά, ὅταν ἐκείνη ξανάρθε σπῆτι μας, μοῦ διηγόταν ἐνθουσιασμένη τὴ χαρὰ τοῦ παιδιοῦ τῆς· κοιμήθηκε μὲ ἀρκετὰ μπαλόνια ἀγκαλιά.

— Τὴν πρώτη νύχτα, μοῦ εἶπε μὲ τὰ σπασμένα τῆς ἑλληνικά, μὲ ξύπνησε τὰ μεσάνυχτα κρατώντας ἓνα πολὺ μεγάλο μπλὲ μπαλόνι. *Μάνα*, μοῦ λέει, *εἶναι σὰν κι αὐτὸ ποὺ ἔσπασε ὁ παπποὺς στὴν Ἀλβανία. Σὲ λίγη ὥρα ξανάρθε στὸ κρεβάτι μας. Ἐκεῖνο τὸ χάσαμε, μοῦ λέει, ἀλλὰ τώρα ἔχουμε ἐδῶ αὐτό.*